

Yaddaşları oyadan “Gülüstan” poeması

Azərbaycan torpaqlarının 2 əsr əvvəl Rusiya və Qacarlar imperiyaları arasında iki yerə bölünməsi ilə dili bir, dini bir, mədəniyyəti bir olan xalqımız Araz çayının sağında və solunda ayrılıqda yaşamağa məhkum edilib. Bu milli faciənin kəsilməz ağrısı Azərbaycan poeziyasının çoxsaylı parlaq nümunələrində bütün dərinliyi və kəskinliyi ilə əksini tapmışdır. Sovet zamanında hər şair bu mövzuda, heç olmasa, bir şeir yazmağı özünə müqəddəs borc bilib.

İstiqlal şairi Bəxtiyar Vahabzadənin 1959-cu ildə qələmə aldığı və böyük çətinliklə yalnız bölgə mətbuatında çap etdirə bildiyi məşhur “Gülüstan” poeması isə Azərbaycanın ikiye bölünməsinin poetik salnaməsi kimi milli şeirimizin “ayrılıq silsiləsi”ndə öndə və ən yüksək yerdə dayanan, Arazın hər iki tayında geniş populyarlıq qazanan nadir sənət əsəridir.

Azərbaycanın iki yerə bölünməsinin tarixi ədalətsizlik kimi kəskin ittiham etmiş, müxtəlif üsullarla korşadılmış milli yaddaşda tufan qoparmış bu poemanın sovet rejiminin hökmranlığı və kommunist senzurasının sərt nəzarəti şəraitində, məhdud miqyasda olsa da, işıq üzü görməsi o zaman ictimai gerçəklikdə bomba kimi partlayıb, əks-sədası Kremlədək gedib çatıb. Poemanın özü isə çap nüsxələrinin üzünün köçürülməsi ilə otaylı-butaylı Azərbaycanda hər yerə yayılıb.

O zaman məhvedici ittihamlara və açıq-gizli hücumlara məruz qalmış vətənpərvər şairi Azərbaycan Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsinə və az sonra respublikaya rəhbərlik etmiş ümummilli lider Heydər Əliyev qoruyub və xilas edib. Həmin poemanın gizli çapını və nüsxələrinin qorunub saxlanmasını sonralar şair-jurnalist Telman Həmidli belə xatırlayır:

“Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin məşhur “Gülüstan” poemasını paytaxt mətbuatı çap etməkdən imtina etmişdi. Bəxtiyar müəllim üzünü doğulub boya-başa çatdığı Şəki torpağına tutdu. 1960-cı ilin payız ayları idi. O vaxt rayonda çıxan “Nuxa fəhləsi” qəzetinə İkinci Dünya müharibəsindən bir qolunu itirərək qayıtmış əsl vətənpərvər, həqiqi ziyalı Məhyəddin Abbasov rəhbərlik edirdi. Məhyəddin Abbasov 1945-ci ildən ömrünün sonuna – 1974-cü ilə kimi qəzetin baş redaktoru olmuşdu. Müharibədən sonra yetişən Şəki jurnalistlərinin hamısı, obrazlı desək, məhz onun şinelindən çıxmışdır. O vaxt mən qəzetin ən gənc əməkdaşı idim.

Ötən əsrin 60-cı illərinin əvvəlləri idi.

Bir gün Bəxtiyar Vahabzadə redaksiyaya gələrək redaktor Məhyəddin Abbasovla görüşdü. Söhbət əsnasında məlum oldu ki, Bəxtiyar müəllim yeni yazdığı və mübahisəli olan “Gülüstan” poemasını çap etdirmək istəyir. Məhyəddin Abbasov “Gülüstan”ı çap etməyə razılaşdı. İndi əsas məsələ qəzeti çap edib səssiz-küysüz oxuculara çatdırmaq idi.

Adətən, qəzet mətbəədə gecələr çap olunurdu. Bu dəfə isə Bəxtiyar Vahabzadənin təklifi ilə gündüz çap etmək qərarına alındı ki, çap səhifələrini Bəxtiyar müəllim özü tapıb düzəltsin və mətnin orijinallığına tam arxayın olsun. “Gülüstan” qəzetin 23 və 26 oktyabr tarixlərində ilk dəfə belə nəşr edildi. İndi əsas iş qəzeti pis gözlərdən kənar saxlayıb oxuculara çatdırmaq idi.

Məhyəddin Abbasovun üreynə, elə bil, nəse dammışdı. Məni yanına çağıraraq dedi ki, “Gülüstan” çap olunan qəzetin şriftlərini mətbəədə dağıtdır, qəzeti isə səhərə qədər etibarlı yerdə saxlamaq lazımdır ki, hələlik kənar üxslərin əlinə keçməsin. Mən bunun üçün ən etibarlı

yer fotolaboratoriyam olduğunu bildirdim.

Qəzetləri fotolaboratoriyadakı stolun gözlərinə yerləşdirdik. Onsuz da qaranlıq olan laboratoriyanın elektrik xəttini kəsdik. Döşəməyə isə köhnə fotoaşkarlayıcı məhlulu tökdük. Bu məhlul lax yumurta iyi verir, nəfəs almaq olmur.

Məhyəddin müəllimin üreynə daman

düz çıxdı. İş gününün sonuna yaxın Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin 3 əməkdaşı redaksiyaya gəldi. Onlar “Gülüstan” poeması çap olunmuş “Nuxa fəhləsi” qəzetinin nüsxələrini müsadirə etməyə gəlmişdilər. Görünür, kimsə “Gülüstan” poemasının çap olunacaq xəbərini ağızından qaçır-mışdı. Onlar mətbəə və redaksiyanın bütün otaqlarını ələk-vələk etdilər. Heç nə tapılmadı. Növbə foto-laboratoriyaya çatananda rütbəcə digərlərindən böyük olan polkovnik əmr etdi:

– Açarı gətirin, fotolaboratoriyanın qapısını açın.

Mən qabağa durub dedim:

– Biz laboratoriyanın qapısını bağlamırıq. O, qapını açıb tez də ördü və dedi: “Bu nə yidir belə? Burda adam boğular”.

Onlar əliboş çıxıb getdilər.

Beləliklə, “Gülüstan” həbsdən xilas edildi. Ertəsi gün poçt işçiləri gəlib “Gülüstan” poeması çap olunmuş qəzeti oxuculara payladılar.

**Hazırladı: T.RÜSTƏMLİ,
“Xalq qəzeti”**

“Gülüstan”

(ixtisarla)

*İpək yaylığıyla o, asta-asta
Silib eynəyini gözünə taxdı.
Əyilib yavaşca masanın üstə
Bir möhürə baxdı, bir qola baxdı.*

*Kağıza həvəslə o da qol atdı,
Dodağı altından gülümseyərək.
Bir qələm əsrlik hicran yaratdı,
Bir xalqı yarıya böldü qılınc tək.*

*Öz sivri ucuyla bu lələk qələm,
Dəldi sinəsini Azərbaycanın.
Başını qaldırdı,
Ancaq dəmbədəm
Kəsdilər səsinə Azərbaycanın.*

*O güldü kağıza qol çəkən zaman,
Qıydı ürəklərin hicran səsinə.
O güldü haqq üçün daim çarpışan
Bir xalqın tarixi faciəsinə.*

*Əyləşib kənarında topsaqçal ağa,
Hərdən mütərcimə suallar verir.
Çevrilir gah sola, baxır gah sağa,
Başını yellədir təsbəh çevirir.*

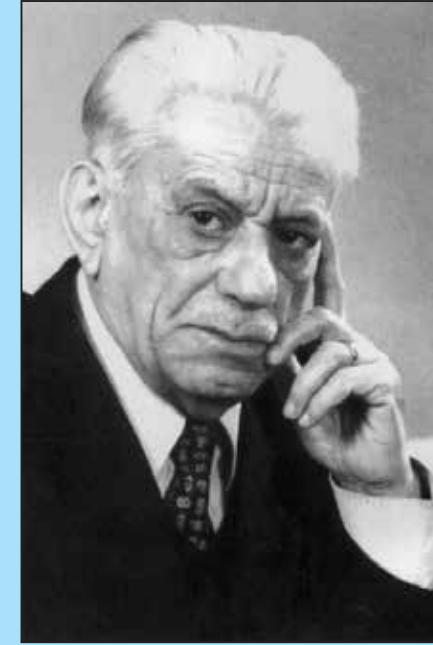
*Qoyulan şərtlərə razıyıq deyə,
Tərəflər qol çəkdi müahidəyə...
Tərəflər kim idi? Hər ikisi yad!
Yadlarını edəcək bu xalqa imdad?!*

*Qoy qalxsın ayağa ruhu Tomrisin.
Babəkin qılıncı parlсын yenə.
Onlar bu şərtlərə sözünü desin,
Zənciri kim vurdu şir biləyinə?*

*Hanı bu ellərin mərəd oğulları,
Açın bərələri, açın yolları.
Bəs hanı bu əsrin öz Koroğlusu
- Qılınc Koroğlusu, söz Koroğlusu?*

*Babaların şeni, şərəfi, əlbət,
Bizə əmanətdir, böyük əmanət...
Yoxmu qanımızda xalqın qeyrəti?
Belə saxlayarlar bəs əmanəti?*

*Qoy ildırım çaxsın, titrəsin cahan!
Ürəklər qezəbdən coşsun, partlasın.
Daim haqq yolunda qılınc qaldıran
İgid babaların goru çatlasın!*

*Qoy əysin başını vüqarlı dağlar,
Matəmi başlandı böyük bir elin.
Mərsiyə söyləsin axar bulaqlar,
Ağılar çağırınsın bu gün qız, gəlin!..*

*Tərəflər sakitdir, qəzəbli deyil,
Məhv olan qoy olsun, onlara nə var.
İmzalar atılır bir-bir, elə bil,
Sevgi məktubuna qol çəkir onlar.*

*Atıb imzasını hər kəs varağa
Əyləşir sakitcə keçib yerinə.
Eynəkli cənabla, təsbəhli ağa,
Qalxıb əl də verir bir-birinə.*

*Onların birləşən bu əllərilə
Ayrılır ikiye bir el, bir Vətən.
Axıdıb gözündən yaş gələ-gilə,
Bu dəhşətli hala nə deyir Vətən?*

*Bir deyən olmadı, durun ağalar!
Axı bu ölkənin öz sahibi var.
Siz nə yazırsınız, bayaqdan bəri,
-Bəs hanı bu yurdun öz sahibləri?*

*Bəs hanı həqiqət, bəs hanı qanun?
Böyükdür bu yurdun tarixi, yaşı.
Bəs hanı köksünə sərhəd qoyduğun,
Bir vahid ölkənin iki qardaşı?*

*Görək bu hicrana, bu müsibətə,
Onların sözü nə, qərəzi nədir?
Bu xalq əzəl gündən düşüb zillətə,
Öz doğma yurdunda yoxsa kölədir?*

*Necə ayırdınız dırnağı ətdən
-Ürəyi bədəndən, canı cəsəddən?
Axı kim bu haqqı vermişdir sizə,
Sizi kim çağırmış, Vətənimizə?*

*Cənablar, bir anlıq düşündünüzümü?
Verdiyiniz hökmün ağırlığını?
Bu hökmün dəhşəti əllimi, yüzümü?
Biz necə götürək bu gözdağını?..*

*Başı kəsildə bu məğrur elin
Könül fəryadını hiss etdinizmi
Qoca Füzulinin, igid Babəkin
Etiraz səsinə eşitdinizmi?*

*Araz sərhəd oldu, əsdi küləklər,
Sular yatağında qalxdı, köpürdü.
Üstü dama-dama taxta dirəklər,
Çayın kənarında səf çəkib durdu.*

*Dayanıb Arazın bu tayında mən
"Can qardaş" deyirəm, o da "can" deyir.
Ey zaman, sorğuma cavab ver, nədən
Səsim, yetən yerə əlim yetməyir..."*

*Dolandı zəmanə, döndü qərinə,
Şairlər od tökdü yenə dilindən.
Vurğunun o həsrət nəğmələrinə
Şəhriyar səs verdi Təbriz elindən:*

*"Heydər baba, göylər qara dumandı.
Günlerimiz bir-birindən yamandı.
Bir-birizdən ayrılmayın, amandı,
Yaxşılığın əlimizdən aldılar,
Yaxşı bizi yaman günə saldılar.*

*Bir uçaydım bu çırpman yelinə,
Qovuşaydım dağdan aşan selinən,
Ağlaşaydım uzaq düşən elinən,
Bir görəydim ayrılığın kim saldı,
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı".*

Bəxtiyar VAHABZADƏ

1959